

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 18 maja 2020 r.

Pozycja 237

POSTANOWIENIE

z dnia 13 lutego 2020 r.

Sygn. akt Ts 117/17

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Justyn Piskorski,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej E.T. w sprawie zgodności:

- 1) art. 10 ust. 2 w związku z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353, ze zm.);
- 2) art. 58 ust. 1 pkt 5 i ust. 2 w związku z art. 57 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 58 ust. 4 ustawy powołanej w punkcie 1;
- 3) art. 20 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 w związku z art. 21 ust. 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2016 r. poz. 277, ze zm.) z art. 2, art. 32 i art. 67 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

nadać dalszy bieg skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 19 maja 2017 r. (data nadania) E.T. (dalej: skarżąca) wystąpiła z żądaniem przytoczonym na tle następującego stanu faktycznego.

Decyzją z 4 marca 2015 r. (znak: [...]) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. (dalej: organ rentowy albo ZUS) odmówił skarżącej prawa do renty rodzinnej po zmarłym mężu, ponieważ nie miał on ustalonego prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, nie spełniał warunków wymaganych do przyznania mu tych świadczeń, nie pobierał zasiłku lub świadczenia przedemerytalnego, jak również nie pobierał nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego. Organ rentowy wskazał także, że zmarły nie udokumentował 5 letniego stażu pracy w ostatnim dziesięcioleciu przed śmiercią, która nastąpiła po upływie 19 miesięcy od ustania ostatniego ubezpieczenia oraz nie legitymował się 30 letnim okresem składkowym, a jedynie okresem 24 lat, 6 miesięcy i 6 dni. Od tej decyzji skarżąca wniosła odwołanie.

Wyrokiem z 20 lipca 2016 r. (sygn. akt [...]) Sąd Okręgowy w G. VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (dalej: Sąd Okręgowy albo sąd pierwszej instancji) zmienił za-

skarżoną decyzję i przyznał skarżącej prawo do renty rodzinnej po zmarłym mężu od 8 stycznia 2015 r. Wskazał, że przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało, że zmarły legitymował się wymaganym 30-letnim okresem składkowym. Zdaniem sądu, do okresu 24 lat, 6 miesięcy i 6 dni należało doliczyć – zgodnie z dyspozycją art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (obecnie: Dz. U. z 2020 r. poz. 53; dalej: ustawa emerytalna) – okres pracy zmarłego w gospodarstwie rolnym rodziców, w okresie po ukończeniu 16 roku życia, tj. od 8 listopada 1969 r. do 29 marca 1976 r.

Orzeczenie Sądu Okręgowego zaskarżył apelacją organ rentowy. Wyrokiem z 27 stycznia 2017 r. (sygn. akt [...]) Sąd Apelacyjny w G. III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (dalej: Sąd Apelacyjny) zmienił rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji w ten sposób, że oddalił odwołanie skarżącej. Podzieliwszy zarzuty sformułowane w środku odwoławczym zauważył, że sam fakt wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym rodziców nie wystarczył, żeby uznać, że okres od 8 stycznia 1969 r. do 29 marca 1976 r. był okresem składkowym uprawniającym do nabycia praw do renty z tytułu niezdolności do pracy. Jak zauważył Sąd Apelacyjny, art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej normuje wyłącznie sytuację ustalania prawa do emerytury i obliczania jej wysokości. Prawo do renty, a więc świadczenie, którego dochodzi skarżąca, reguluje natomiast art. 10 ust. 2 tej ustawy. W myśl tego przepisu – jak stwierdził Sąd Apelacyjny – „przy ustalaniu prawa do tego świadczenia uwzględnia się tylko okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe ustalone na zasadach określonych w art. 5-7 są krótsze od okresu wymaganego do przyznania renty, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu”. Jak zauważył ten sąd, za okres pracy zmarłego męża skarżącej w gospodarstwie rolnym jego rodziców nie zostały opłacone składki na ubezpieczenie społeczne rolników, ponieważ nie istniał obowiązek ich opłacania. Odwoławszy się do wyroku Sądu Najwyższego z 14 stycznia 2014 r. (sygn. akt II UK 222/13, Lex nr 1424851) Sąd Apelacyjny wskazał, że skoro art. 10 ust. 2 ustawy emerytalnej wyraźnie wymienia okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki, to przy ustalaniu prawa do renty nie uwzględnia się przypadających po ukończeniu 16 roku życia okresów prowadzenia gospodarstwa rolnego oraz pracy w gospodarstwie rolnym, poprzedzających podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników na mocy ustaw: z 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin (Dz. U. Nr 32, poz. 140, ze zm.) oraz z 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin (Dz. U. Nr 140, poz. 268, ze zm.; dalej: ustawa ubezpieczeniowa). Obowiązek ubezpieczenia społecznego rolników – jak podkreślił Sąd Apelacyjny – objął domowników zmarłego dopiero od 1 stycznia 1983 r. Okres pracy zmarłego męża skarżącej w gospodarstwie rolnym rodziców od 8 stycznia 1969 r. do 29 marca 1976 r. nie mógł zatem podlegać wliczeniu do jego stażu ubezpieczeniowego ustalanego na potrzeby prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Skarżąca nie zdołała wykazać, że jej mąż legitymował się w dacie śmierci stażem wymaganym w art. 58 ust. 4 ustawy emerytalnej. Poza sporem pozostawało natomiast, że nie osiągnął też stażu wymaganego przepisem art. 58 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 57 ust. 1 pkt 2 tej ustawy.

Wyrok Sądu Apelacyjnego, wraz z uzasadnieniem, został doręczony pełnomocnikowi skarżącej 20 lutego 2017 r. Od powyższego orzeczenia skarżąca wniosła skargę kasacyjną, która została wpisana do repertorium pod sygn. [...].

Postanowieniem z 18 października 2017 r. Trybunał Konstytucyjny – na podstawie art. 78 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (ówcześnie: Dz. U. poz. 2072) – zawiesił postępowanie do czasu rozpoznania skargi kasacyjnej przez Sąd Najwyższy.

Sąd Najwyższy postanowieniem z 22 marca 2018 r. (sygn. akt [...]) odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, co Trybunał ustalił z urzędu. W związku z tym, postanowieniem z 26 czerwca 2019 r. Trybunał Konstytucyjny podjął zawieszono postępowanie, natomiast zarządzeniem, doręczonym pełnomocnikowi skarżącej 9 lipca 2019 r., wezwał skarżącą do usunięcia braków formalnych skargi przez:

1) wskazanie, jakie wolności lub prawa skarżącej wyrażone w art. 2 i art. 32 Konstytucji – i w jaki sposób – zostały naruszone przez zakwestionowane w skardze przepisy;

2) uzasadnienie zarzutu niezgodności zakwestionowanych w skardze przepisów z wolnościami lub prawami skarżącej, z powołaniem argumentów lub dowodów na jego poparcie;

3) doręczenie:

a) odpisu (albo kopii poświadczonej przez pełnomocnika za zgodność z oryginałem) decyzji ZUS z 4 marca 2015 r. oraz czterech kopii,

b) odpisu (albo kopii poświadczonej przez pełnomocnika za zgodność z oryginałem) wyroku Sądu Okręgowego z 20 lipca 2016 r. (sygn. akt [...]) oraz czterech kopii,

c) odpisu (albo kopii poświadczonej przez pełnomocnika za zgodność z oryginałem) wyroku Sądu Apelacyjnego z 27 stycznia 2017 r. (sygn. akt [...]),

d) pięciu egzemplarzy pełnomocnictwa szczególnego do sporządzenia i wniesienia skargi konstytucyjnej oraz reprezentowania skarżącej w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym,

e) pięciu egzemplarzy skargi konstytucyjnej opatrzonej podpisem (nie parafą) pełnomocnika skarżącej;

4) udokumentowanie daty doręczenia skarżącej orzeczenia, o którym mowa w art. 79 ust. 1 Konstytucji.

W piśmie złożonym 16 lipca 2019 r. skarżąca odniosła się do zarządzenia.

Skarżąca twierdzi, że zaskarżone przez nią przepisy naruszają zasadę sprawiedliwości społecznej oraz prawo do „równego traktowania w dziedzinie zabezpieczenia społecznego”. Przejawem ich naruszenia jest „zaliczanie innych okresów do okresów składkowych w zależności od tego, której ustawie (»zwykłej«, czy rolniczej) podlega ubezpieczony”.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p. TK), skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Służy ono wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygnięcia. Trybunał wydaje postanowienie o nadaniu skardze konstytucyjnej dalszego biegu, gdy spełnia ona określone przez prawo wymagania oraz gdy nie zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 61 ust. 4 pkt 3 u.o.t.p. TK.

2. W ocenie Trybunału skarga konstytucyjna spełnia przesłanki przekazania jej do merytorycznej oceny.

2.1. Skargę sporządził radca prawny, który przedłożył stosowne pełnomocnictwo.

2.2. Skarżąca wyczerpała przysługującą jej drogę prawną, ponieważ od wyroku Sądu Apelacyjnego w G. III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 27 stycznia 2017 r. (sygn. akt [...]) nie przysługuje żaden zwyczajny środek zaskarżenia.

2.3. Dochowany został trzymiesięczny termin wniesienia skargi zastrzeżony w art. 77

ust. 1 u.o.t.p. TK. Powyższe orzeczenie zostało skarżące doręczone 20 lutego 2017 r., natomiast skarga konstytucyjna została wniesiona do Trybunału Konstytucyjnego 19 maja 2017 r. (data nadania).

2.4. Skarżąca określiła przedmiot kontroli w rozumieniu art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p. TK. Wskazała bowiem przepisy, na podstawie których odmówiono jej prawa do renty rodzinnej.

2.5. W skardze wskazano, która konstytucyjna wolność lub prawo skarżące zostało naruszone, a także określono sposób jego naruszenia.

2.5.1. Przekazując skargę do merytorycznej oceny Trybunał uwzględnił, że w uzasadnieniu skargi (s. 3) skarżąca zarzuciła, iż zaskarżone przez nią przepisy naruszają prawo do „równego traktowania w zakresie zabezpieczenia społecznego”, ponieważ różnicują zasady ustalania prawa do renty rodzinnej, w zależności od tego „jakiej ustawie podlegają” ubezpieczeni.

2.5.2. W swoich orzeczeniach Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie wskazywał, że w europejskiej kulturze prawnej ugruntowała się zasada *falsa demonstratio non nocet*, zgodnie z którą kluczowe znaczenie ma istota sprawy, a nie jej oznaczenie (por. wyroki TK z: 19 marca 2001 r., sygn. K 32/00, OTK ZU nr 3/2001, poz. 50; 29 października 2002 r., sygn. P 19/01, OTK ZU nr 5/A/2002, poz. 67). Podobne stanowisko Trybunał zajął też w sprawie o sygn. P 11/02 (wyrok z 19 lutego 2003 r., OTK ZU nr 2/A/2003, poz. 12), stwierdzając, że na pytanie prawne sądu składa się cała wyrażająca je treść, a w *petitum* pytania prawnego następuje jedynie usystematyzowanie wątpliwości oraz wskazanie kluczowych w tym względzie wzorców kontroli. Wspomnianą zasadę Trybunał stosuje również w postępowaniach inicjowanych skargami konstytucyjnymi (por. wyroki z: 8 lipca 2002 r., sygn. SK 41/01, OTK ZU nr 4/A/2002, poz. 51; 6 marca 2007 r., sygn. SK 54/06, OTK ZU nr 3/A/2007, poz. 23; 24 lutego 2009 r., sygn. SK 34/07, OTK ZU nr 2/A/2009, poz. 10 oraz z 15 kwietnia 2014 r., sygn. SK 48/13, OTK ZU nr 4/A/2014, poz. 40). W związku z tym rekonstrukcji zarzutu dokonuje się zarówno na podstawie treści *petitum*, jak i uzasadnienia, które – jako integralna część skargi – stanowi usystematyzowanie oraz rozwinięcie wątpliwości wskazanych na początku pisma inicjującego postępowanie (zob. postanowienie TK z 25 listopada 2009 r., sygn. SK 16/09, OTK ZU nr 10/A/2009, poz. 160).

2.5.3. Mając powyższe na uwadze Trybunał stwierdza, że w analizowanej skardze – oprócz zarzutu naruszenia zasad wynikających w art. 2 i art. 32 Konstytucji – skarżąca sformułowała zarzut naruszenia prawa do zabezpieczenia społecznego, którego źródłem jest art. 67 ust. 1 Konstytucji.

3. Z uwagi na to, że skarga konstytucyjna spełnia wymagania przewidziane w u.o.t.p. TK, a nie zachodzą okoliczności określone w art. 61 ust. 4 tej ustawy, to – na podstawie art. 61 ust. 2 u.o.t.p. TK – zasadne jest nadanie jej dalszego biegu.

Mając powyższe na względzie Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.